

THE PHILOSOPHY OF MODERN EDUCATION. MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND METHODS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-146-6-16>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Акімова О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Освітній простір України, як і інших країн пострадянського простору, буде траєкторію упровадження інклюзивної форми навчання в закладах різного рівня освіти. Сучасний стан упровадження інклюзивної форми навчання можна охарактеризувати як складний, через певні бар'єри, які перешкоджають ефективній реалізації інклюзивних процесів, до яких можна віднести:

– протиріччя між нормативною базою, яка передбачена державою, та реальним станом упровадження інклюзивної форми навчання в закладах освіти;

– відсутністю єдиної системи та підходів до розв'язання основних проблем у ході упровадження інклюзивної форми навчання в закладах різного рівня освіти;

– відсутність, або низький рівень сформованості: дидактичної, психологічної, особистісної готовності учителів до участі в інклюзивних процесах освітнього простору України;

– низький рівень сформованості компетентностей викладачів закладів вищої педагогічної освіти щодо основних аспектів підготовки майбутніх фахівців до навчання і виховання учнів з особливими освітніми потребами;

– низький рівень сформованості мотивації та професійної активності до проблем упровадження інклюзивної форми освіти тощо.

Зазначимо, що дослідженню питань професійної підготовки майбутніх учителів приділяли увагу такі науковці, як: В. Андрущенко, І. Бех, О. Бабакіна, Г. Васянович, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Кузь, Н. Ничкало, В. Майборода, Г. Пономарьова, Л. Петриченко, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич, Л. Хоружа та інші.

Проблеми підготовки вчителя початкової школи, зокрема аспекти формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку провідних якостей та компетентностей майбутнього фахівця, досліджували: Н. Бібік, В. Бондар, М. Васильєва, І. Казанжи, Л. Коваль, Я. Кодлюк, Г. Пономарьова, Г. Шевченко та інші.

Педагогічні аспекти науково-методичних засад інклюзивної освіти висвітлено в працях українських науковців О. Будник, З. Ленів, А. Колупаєвої, О. Рассказової, Ю. Найди, О. Столяренко, В. Синьової, П. Таланчука, Є. Тарасенко, О. Таранченко, З. Удич, Н. Шаповала, А. Шевцова, З. Шевців та інших дослідників [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що сучасна система вищої педагогічної освіти звертає увагу на формування інклюзивної компетентності у ході підготовки майбутніх учителів, а саме:

- урахована інклюзивна складова для майбутнього забезпечення педагогічним фахівцями інклюзивного освітнього процесу в освітньо-професійних програмах;

- окреслені загальні аспекти щодо формування інклюзивної готовності майбутніх фахівців в програмних результатах та компетентностях освітньо-професійних програм спеціальності 013 Початкова освіта;

- охарактеризовано в стандартах вищої освіти основні теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти;

- оновлено зміст основних трудових функцій майбутніх учителів початкової школи відповідно до стандартів вищої освіти тощо.

Зазначимо, що підготовка майбутніх учителів до роботи в інклюзивному просторі початкової школи на сучасному етапі наскрізно передбачає формування твердих та м'яких навичок, «hard skills» та «soft skills», які опосередковано передбачають формування наступних компонентів педагогічної майстерності: конструктивні, організаторські, дидактичні, перцептивні, сугестивні, пізнавальні, прикладні, комунікативні, вміння в галузі педагогічної техніки [1].

На сучасному етапі реформування системи вищої освіти відбувається оновлення та усвідомлення мети, змісту і завдань професійної підготовки до майбутньої діяльності вчителів в умовах упровадження

інклюзивної форми освіти. Освітні тенденції сприяють приведенню системи вищої освіти у відповідність до міжнародних стандартів якості, що обумовлює опанування майбутніми вчителями новими методами та технологіями роботи в інклюзивному просторі початкової школи. Одним із методів організації супроводу та навчальної діяльності для дітей з особливими освітніми потребами виступає технологія візуальної підтримки.

Науковець К. Бондар визначає зміст поняття «візуальна підтримка» як використання змалювань та інших видів візуалізацій для комунікації з дитиною, яка має утруднення зі сприйняттям, усвідомленням, розумінням та використанням мови [2].

Підсумовуючи вище зазначеного, візуальна підтримка виступає однією із педагогічних технологій презентації інформацію у зрозумілій для дитини із особливими освітніми потребами формі: формі стікерів, стрілок, розкладу, візуальних правил поведінки, візуальних кордонів та інших засобів, які передбачають обов'язкове використання принципу систематичності та доступності.

Охарактеризуємо основні види візуальної підтримки в інклюзивному просторі початкової школи [3].

1. Вказівники напрямку – спосіб, що передбачає зазначення напрямку, де саме розташовано у будівлі необхідний об'єкт: класний кабінет, їдальня, санітарна кімната, ресурсну кімната, вихід із будівлі тощо. Користуватись вказівниками напрямку вчать в перші дні роботи із дитиною із особливими освітніми потребами, розв'язуючи задачі, що передбачають переміщення за вказівниками, стрілками. Поруч із вказівками напрями активно використовують засоби жестів, що супроводжують переміщення і привчають дитину зазначити про свій запит чи потребу жестом.

2. Маркування середовища – спосіб, що передбачає за допомогою різних стікерів орієнтування у просторі. Спосіб допомагає знаходити потрібні речі, підтримувати правила щодо порядку, схеми, способів розташування предметів у класному кабінеті.

3. Маркування – спосіб, що передбачає складання списку предметів що розміщуються у певному обладнанні, шафі. Як правило, маркування здійснюється за допомогою підписів із текстом, наліпок із зображеннями. Нерідко візуалізація комбінується із друкованим текстом, що розміщується на дверцятах шаф і полицок. Для створення умов щодо самостійного орієнтування дитиною із особливими освітніми потребами використовується методика, яка передбачає організацію роботи за етапами:

- визначення вчителем логіки розташування предметів, з якими будуть працювати школярі;
- визначення вчителем навчальних випадків, коли школярі будуть користуватися цим, та опис системи, яким чином це буде відбуватись;
- визначення вчителем способу маркування, його призначення, зручність та зрозумілість для школярів;
- розробки алгоритму дій для школярів із особливими освітніми потребами;
- спільне виконання алгоритму дій вчителем та школярем із особливими освітніми потребами;
- формування позитивної мотивації у ході виконання алгоритму дій;
- створення умов для поетапного самостійного виконання алгоритму дій за маркуванням дитиною із особливими освітніми потребами тощо.

4. Візуальний розклад – спосіб, що передбачає реалізацію різних цілей навчання та виховання дитиною із особливими освітніми потребами, сприяє тренуванню самостійного виконання дій, заповнення вільного часу. Використання візуального розкладу сприяє комунікації, формуванню самооцінки, розширює інтереси, сприяє формуванню нових умінь та навиків, використання їх в побуті та власній діяльності. Наприклад, використання візуального розкладу «Спершу – пізніше» засновано на використанні послідовності двох зображень, мотивує школяра зробити вибір, що він буде робити зараз, а що – пізніше. Умовою успішної реалізації способу є мотивація із урахуванням інтересів діти із особливими освітніми потребами.

Отже, підготовка майбутніх учителів до використання технології візуальної підтримки в інклюзивному просторі початкової школи висуває підвищені вимоги до функцій майбутніх учителів та **передбачає** особисту соціальну активність та зацікавленість у результатах майбутніх учителів.

Література:

1. Акімова О. М. «HARD SKILLS» та «SOFT SKILLS» як складові елементи інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів. *Молодь і ринок*. № 4 (190) червень 2021. С. 57-62.
2. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Упорядник Бондар К. М. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
3. Шевців З.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Київ : ЦУЛ, 2017. 384 с.